

Vedlegg 7

Vurdering av innspill fremkommet under møter mellom Statsforvalteren og høringsinstanser

Bakgrunn

Som del av å utrede tiltaket etter utredningsinstruksen, har Statsforvalteren hatt møter med Fiskeridirektoratet, Forsvarsbygg, Bjarne Riesto, Kystverket, Hornøyas Venner, Kongsfjord Gjestehus AS – SKUA/Visit Varanger og Vardø kommune. NINA, Troms og Finnmark fylkeskommune og Larssen Varjjat Ferie og Fritid har ikke ytret ønske om et slikt møte.

I det følgende fremkommer kort sammendrag av innspill fra høringsinstansene, og Statsforvalterens vurdering av disse.

1. Fiskeridirektoratet

Det ble gjennomført digitalt møte mellom Statsforvalteren og Fiskeridirektoratet mandag 25. januar 2021. Fiskeridirektoratet var opptatt av at det ikke måtte bli vanskeligere å gjennomføre teinefiske etter kongekrabbe og sette ut samleteiner med kongekrabbe etter en forskriftsendring. Fiskeridirektoratet var imidlertid usikker på hvilket omfang denne aktiviteten har i det aktuelle området.

Statsforvalterens vurdering

Det er ikke noe eksplisitt forbud mot bruk av teiner i verneområdet (i sjø). Etter verneforskriftens pkt. IV nr. 2 er alt vilt fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Dersom bruk av teiner for fiske etter kongekrabbe, herunder bruk av samleteiner, skulle vise seg å være i strid med verneforskriftens pkt. IV nr. 2, vil aktiviteten eller tiltaket etter Statsforvalterens vurdering være forbudt.

I dag er ferdsel på sjøen tillatt hele året. Statsforvalteren foreslår at ferdsel på sjøen med noen få unntak skal være forbudt i tiden fra og med 15. februar til og med 31. august. Dette kan medføre at teinefiske etter kongekrabbe, herunder bruk av samleteiner, ikke kan gjennomføres i ferdselsforbudstiden på sjøen.

Siden fiske etter kongekrabbe og bruk av samleteiner kan medføre stor aktivitet i hekkeperioden for sjøfugl, og den nevnte aktiviteten er begrenset, har Statsforvalteren kommet frem til at en ikke vil gjøre unntak fra ferdselsforbudet på sjøen for fiske etter kongekrabbe/bruk av samleteiner.

2. Forsvarsbygg

Statsforvalteren gjennomførte digitalt møte med Forsvarsbygg 27. november 2020. Forsvarsbygg var opptatt av at de foreslåtte ferdselsbegrensningene ikke skulle medføre innskrenkninger for plukking av molter og høsting av egg fra måkefugl. I tillegg ønsket de at ferdsel skulle være tillatt innenfor et begrenset område rundt gammene på Reinøya for å kunne føre tilsyn med gammene og gjennomføre nødvendig vedlikeholdsarbeid, herunder oppfyring med vedovn i gammene.

Statsforvalterens vurdering

Vi vil minne om at Miljødirektoratet i denne saken kun har hjemmel til å gjennomføre en begrenset endring av verneforskriften og innenfor temaene som fremkommer i gjeldende verneforskrift pkt. IV nr. 8. I denne omgang legges det opp til endringer i forskriften for ferdsel og bruk av fiskeredskaper.

Utenom perioder med ferdselsforbud er molteplukking tillatt etter gjeldende verneforskrift, jf. pkt. IV nr. 5 og V nr. 3. Siden forslaget til ny forskrift pkt. IV nr. 5 legger opp til at ferdselsforbudet skal vare til og med 31. august, dvs. 14 dager senere enn i gjeldende forskrift, kan konsekvensen i enkelte år bli at moltene blir overmodne/råtne før de kan høstes på lovlig måte. Det kan i den sammenheng bemerkes at innskrenkningen i ferdsel er foretatt for å unngå at ferdsel fra mennesker skal forstyrre sjøfuglene unødige, jf. føre-var-prinsippet i nml. § 9 og nml. § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning.

Av hensyn til sjøfuglene ønsker ikke Statsforvalteren å åpne opp for at ferdsel skal være tillatt fra og med 16. august til og med 31. august for molteplukking. Dette betyr at det som utgangspunkt må søkes om dispensasjon etter nml. § 48 for å kunne plukke molter i nevnte periode. For å imøtekomme Forsvarsbygg på dette punktet, har Statsforvalteren foreslått en spesifisert bestemmelse under pkt. VI nr. 4, som åpner opp for plukking av molter etter søknad.

Etter gjeldende verneforskrift er sankning av egg fra måkefugl forbudt, jf. forskriftens pkt. IV nr. 2. Statsforvalteren kan imidlertid gi tillatelse til å sanke måkeegg, herunder nødvendig ferdsel, til grunneier eller den grunneier tiltdeler rettighetene til, jf. gjeldende forskrift pkt. VI nr. 2. Siden bestanden av måker, herunder gråmåke og svartbak, til dels er usikker og til dels har gått tilbake, har det ikke vært aktuelt å åpne opp for lettelse for sankning av egg fra måkefugl. Gjeldende forskrifts pkt. VI nr. 2 videreføres derfor i ny forskrift.

Etter verneforskriftens pkt. V nr. 4 er bestemmelsene i pkt. IV ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende godkjente bygninger og anlegg. Denne bestemmelsen videreføres i ny forskrift. Siden det legges opp til ferdselsforbud på Reinøya fra og med 15. februar til og med 31. august, vil tilsyn og fyring med vedoven i gammene bli utfordrende i sommermånedene.

I høringsuttalelsen fra Forsvarsbygg datert 22. september 2020 fremkommer det at det er nødvendig med jevnlig besøk til gammene for å kunne bevare dem for fremtiden. Det er spesielt viktig at det fyres opp i gammene for å bli kvitt fuktighet, siden langvarig fuktighet i gammene kan skade trekonstruksjonene. Statsforvalteren ønsker å imøtekomme Forsvaret på dette punktet, og har derfor foreslått egen bestemmelse som åpner opp for tilsyn og oppfyring av gammene m.v. i pkt. V nr. 6.

3. Bjarne Riesto

Statsforvalteren gjennomførte digitalt møte med Bjarne Riesto mandag 25. januar 2021. I likhet med mange andre høringsinstanser, var Bjarne Riesto også opptatt av at det burde være mulig å ferdes på stien mellom flytebrygga og Landingen, samt at område med ferdselsforbud på vestsiden av Hornøya var for omfattende.

Statsforvalterens vurdering

De foreslåtte innskrenkningene når det gjelder ferdsel på land og i sjøen, er etter Statsforvalterens vurdering forholdsvis omfattende. Det foreslås blant annet at området/stien mellom flytebrygga på vestsiden av Hornøya og Landingen skal være stengt for ferdsel fra og med 15. februar til og med 31. august. Dette gjøres først og fremst for å unngå at ferdsel/turisme skal føre til forstyrrelse- og skade på sjøfuglene som holder til her.

Ferdsel i dette området medfører at mennesker kommer svært tett inn på fuglene, og at de etter Statsforvalterens vurdering av den grunn også mister potensielle hekkelokaliteter, jf. NINA rapport 1528 (Effektstudie av turisme på sjøfugl. Hvordan påvirker ferdsel hekkende sjøfugl på Hornøya). Av denne grunn vil Statsforvalteren ikke foreslå endringer på dette punktet.

Ferdselsforbudet utvides vesentlig på vestsiden av Hornøya. Statsforvalteren er enig med Riesto om at dette kan minske opplevelsen-/tilbudet til besøkende og at tette folkeansamlinger kan føre til økt slitasje på grunn/vegetasjon. Statsforvalteren vil derfor foreslå at området for ferdsel på vestsiden av Hornøya økes noe i nordlig retning.

4. Kystverket

Det vises til e-post fra Kystverket datert den 22. januar 2021. Gjennom telefonsamtale mellom Kystverket og Statsforvalteren og avgitt høringsuttalelse, har Kystverket kommet frem til at det ikke er behov for nytt møte i saken.

Kystverket minner om at Vardø fyrstasjon er fredet etter kulturminneloven § 15 og har et områdevern etter kulturminneloven § 19. Fredningsvedtaket og forvaltningsplanen for fyrstasjonen er tilgjengelig på Kystverkets hjemmeside.

Kystverket forstår det slik at de nye begrensningene for ferdsel ikke vil hindre tilgang til- og vedlikeholdsmulighetene for Vardø fyrstasjon.

Statsforvalterens vurdering

Det legges opp til at ferdsel i området rundt brygga (Landingen), vegen opp til Vardø fyr og området rundt fyret, fortsatt skal være tillatt. Videre foreslås det ikke endringer i mulighetene for vedlikehold av eksisterende godkjente bygninger og anlegg.

Det legges imidlertid opp til at ferdsel i sjøen skal være forbudt fra og med 15. februar til og med 31. august. Innenfor denne tidsperioden vil nødvendig transport til og fra brygga (Landingen) likevel være tillatt innenfor en avgrenset sone. Denne sonen skal etter vår vurdering være stor nok til at båter på en hensiktsmessig måte skal kunne ta seg inn til- og fra bryggeanlegget ved Landingen.

5. Hornøyas Venner

Det ble gjennomført digitalt møte med Hornøya Venner 26. januar 2021. Hornøyas Venner har investert ressurser-/midler til oppussing av fasiliteter ved Vardø fyr, og har inngått avtale med Kystverket om utleie av rom på fyret. Hornøyas Venner er derfor spesielt opptatt av at det fortsatt må kunne være mulig å leie ut rom til besøkende på Hornøya.

Statsforvalterens vurdering

Statsforvalteren har foreslått å stenge stien-/området mellom flytebrygga på vestsiden av Hornøya og Landingen for ferdsel i hekketiden (fra og med 15. februar til og med 31. august). Det er ikke aktuelt å endre dette punktet. For nærmere begrunnelse for vår vurdering, se blant annet Statsforvalterens vurdering av Bjarne Riesto's innspill ovenfor.

Dette betyr at besøkende til Hornøya som ønsker å overnatte på fyret, kan benytte stien mellom flytebrygga og Landingen i perioden fra og med 1. september til og med 14. februar. Siden denne strekningen er rasfarlig, må en være oppmerksom på at det kan være restriksjoner knyttet til ferdsel på denne strekningen året rundt.

Sommerstid og i hekketiden må gjester til Vardø fyr settes i land ved Landingen. Lav sjø (fjære), dønninger og vind kan gjøre det utfordrende å legge til ved Landingen, spesielt for litt større båter, noe som kan gjøre det utfordrende å bringe/hente besøkende til Vardø fyr. Statsforvalteren er klar over at dette kan medføre problemer for Hornøyas Venner, men har ikke noen annen løsning på det enn at Landingen for fremtiden må benyttes for å bringe- og hente turister til-/fra Vardø fyr.

6. Kongsfjord Gjestehus AS – SKUA/Visit Varanger

Det ble gjennomført digitalt møte med Kongsfjord Gjestehus AS og Visit Varanger 28. januar 2021. De viktigste ankepunktene til det foreliggende forslaget var stenging av stien-/området mellom flytebrygga på vestsiden av Hornøya og Landingen samt at det legges opp til for store innskrenkninger i ferdsel. Det ble blant annet stilt spørsmål om stien fra Landingen og vestover til der fuglefjellet starter, en strekning på ca. 300 meter, kunne åpnes. Aktørene var også opptatt av- og foreslo at det skulle innføres guide-plikt for besøk i reservatet. De var videre innforstått med at guider med besøkende måtte forholde seg til gjeldende bestemmelser for verneområdet.

Statsforvalterens vurdering

Av hensyn til sjøfuglene foreslår Statsforvalteren at stien-/området mellom flytebrygga på vestsiden av Hornøya og Landingen (bryggeanlegg tilhørende Kystverket) stenges for ferdsel i tidsperioden fra og med 15. februar til og med 31. august. For nærmere begrunnelse for forslaget, se Statsforvalterens vurdering av innspillet fra Bjarne Riesto ovenfor.

Ved ankomst til Hornøya og Reinøya naturreservat er det lett å få øye på de store- og tette ansamlingene av sjøfugl som hekker i fuglefjellet på vestsiden av Hornøya. Det finnes imidlertid flere mindre fuglefjell og områder i reservatet hvor det hekker mye sjøfugl. På Reinøya, og til dels også på Hornøya, finnes det også store gressbevokste områder hvor det tilsynelatende hekker lite fugl. De fuglene som hekker i disse områdene er først og fremst måkefugl.

Den delen av stien som går fra Landingen og vestover til der fuglefjellet begynner, har en lengde på ca. 300 meter. Det hekker ikke spesielt mye fugl i dette området, og ferdsel langs denne delen av stien vil etter Statsforvalterens vurdering neppe forstyrre sjøfuglene vesentlig. Det vil imidlertid måtte tas høyde for at ikke alle følger de gjeldende vernebestemmelsene, noe som lett vil føre til økt forstyrrelse av sjøfugler nærmest fuglefjellet. Statsforvalteren ønsker ikke å åpne opp for ferdsel langs denne delen av stien, og legger i den forbindelse vekt på at områder med forholdsvis lite hekkende fugl likevel kan få større betydning for dyre- og fuglelivet på sikt, jf. føre-var-prinsippet i nml. § 9.

Vardø kommune fikk i sommersesongen tildelt kr 50 000,- for bruk av guide/vertskap i reservatet. Statsforvalteren utarbeidet retningslinjer for bruk av guide/vertskap, men kjenner så langt ikke til hvordan dette arbeidet gikk. Statsforvalteren bidrar gjennom blant annet bestillingsdialogen med Statens naturoppsyn til at vi har et visst oppsyn i reservatet.

Statsforvalteren er i utgangspunktet positiv til guide-/vertskap på Hornøya, siden en slik ordning kunne informere besøkende om natur- og kulturverdier samt veilede om hvilke regler som gjelder for området. Siden det både er krevende å etablere en slik ordning og Statsforvalteren ikke har midler til å engasjere guide-/vertskap på Hornøya, vil Statsforvalteren i denne omgang ikke gå nærmere inn på- eller foreslå at det skal etableres guide-/vertskapsordning for reservatet, jf. gjeldende verneforskrift pkt. IV nr. 8.

7. Vardø kommune

Det ble gjennomført digitalt møte med Vardø kommune 2. februar 2021. Vardø kommune mener kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for å vurdere endringer i verneforskriften er mangelfull. Videre mener Vardø kommune at det ikke er turismen på Hornøya som er hovedårsaken til tilbakegangen hos enkelte sjøfuglarter, og at mennesker faktisk kan bidra til at hekkesuksessen blir bedre ved at predatorer som havørn, ravn, svartbak m.fl. holdes unna hekkeområdene. Dette underbygges blant annet av at det har vært gode hekkeår også i år med mye turisme.

I den sammenheng vises det til artikkelen *COVID-19 lockdown reveals tourists as seabird guardians* (Jonas Hentati-Sundberg, Per-Arvid Berglund, Aron Hejdstrøm og Olaf Osson, februar 2021). I denne artikkelen kommer det frem at fraværet av turister i 2020 i en sjøfuglkoloni i Østersjøen, på grunn av Corona-nedstengingen, førte til en syv-dobling av havørner i nærheten av en fuglekoloni og en syv-dobling i omfanget av forstyrrelser på lomvi. Havørnen predaterte ikke på lomvien, men dens tilstedeværelse førte til forsinket egglegging og la til rette for eggpredasjon fra gråmåke og kråke. Konklusjonen er at menneskelig tilstedeværelse kan være et virkemiddel for ivaretagelse- og beskyttelse av sjøfuglkolonier.

På bakgrunn av blant annet kunnskapsgrunnlaget som er benyttet i denne saken, mener Vardø kommune at Statsforvalteren bør starte hele prosessen på nytt, og legge mer vekt på hvordan det kan legges til rette for menneskelig ferdsel som ikke påvirker sjøfuglene i for stor grad, og samtidig bidra til å holde predasjonen fra havørn, svartbak m.fl. nede på et akseptabelt nivå.

For å sikre sjøfuglbestandene foreslår Vardø kommune følgende tiltak:

1. Besøksenter for sjøfugl i Vardø.
  - Informere og gi kunnskap om sjøfugl.
2. Ta i bruk Reinøya i større grad
  - Det er lite fugl på Reinøya. Dette skyldes fravær av mennesker. Menneskelig ferdsel reduserer predasjon fra havørn og andre arter.
3. Vardø fyrstasjon
  - Økt bruk av fyrstasjonen fører ikke til mer forstyrrelse av sjøfuglene, og kan bidra til å holde predasjonen fra havørn og andre arter nede.
4. Guide
  - Statsforvalteren oppfordres til å innføre guide-/vertskapsordning på Hornøya.
5. Informasjon/infrastruktur.
  - Viktig for de besøkende og for at vernebestemmelsene skal overholdes.

Til slutt henstiller Vardø kommune Statsforvalteren på det sterkeste om å ikke gå videre med forslaget til forskriftsendring eller komme med «kosmetiske» endringer på det foreliggende forslaget. Dette vil Vardø kommune ikke godta.

Om Statsforvalteren likevel velger å gå videre med forslaget, må utredningsinstruksen gjennomføres i sin helhet, dvs. utredning av erstatningsspørsmålet og behov for kompensierende tiltak.

Statsforvalterens vurdering

Med henvisning til artikkelen *COVID-19 lockdown reveals tourists as seabird guardians* er ikke Statsforvalteren uenig i at menneskelig ferdsel kan bidra til å begrense predasjonen fra havørn, ravn, kråke m.fl. på sjøfugl i et område.

Menneskelig ferdsel forstyrrer også sjøfugl, og opptar areal som sjøfuglene potensielt kunne ha benyttet. Dette er dokumentert i NINA Rapport 1528 (*Reiertsen, T.K., Erikstad, K.E., Barrett, R.T., Lorentsen S.-H. & Holmøy, M.J. 2018. Effektstudie av turisme på sjøfugl. Hvordan påvirker ferdsel hekkende sjøfugl på Hornøya? NINA Rapport 1528. Norsk institutt for Naturforskning*).

Selv om predasjon fra havørn, svartbak m.fl. kan holdes nede gjennom menneskelig ferdsel, har ferdselen fra turisme også negative konsekvenser for sjøfuglene. Turistene kan etter gjeldende verneforskrift komme svært tett innpå sjøfuglene, og siden det kan være forholdsvis mange turister på Hornøya, vil den samlede forstyrrelsen kunne bli nokså stor, jf. nml. § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning.

Fraværet av turister etter steinspranget sommeren 2017 førte til at store områder ble stengt for turister i en periode. Under denne perioden viste blant annet lunde kurtiserende atferd i de stengte områdene, noe som kan indikere at sjøfugler kan ta i bruk nye områder som før var mer eller mindre forbeholdt turister.

I skråningene opp mot fuglefjellet på vestsiden av Hornøya hekker det både toppskarv, lunde, gråmåke m.fl. Ferdsel i disse områdene er tillatt etter gjeldende verneforskrift. Statsforvalteren foreslår å stenge deler av disse områdene for turisme. Dette blir gjort for å redusere forstyrrelsen fra menneskelig ferdsel, men også fordi ferdselen foregår i hekkeområder med til dels høy vegetasjon, der faren er stor for tråkk i reir m.v.

Besøkscenter for sjøfugl i Vardø kan være et godt tiltak for både besøkende og for å ivareta sjøfuglene på en bedre måte. Dette er imidlertid ikke et aktuelt tiltak i denne saken, og Statsforvalteren vil derfor ikke gå nærmere inn på temaet.

Vardø kommune hevder at det er lite fugl på Reinøya. I følge forvaltningsplanen for Hornøya og Reinøya NR (datert 18. september 2014) ble det telt mellom 2000 og 3000 individer av lomvi, 100 individer av polarlomvi, mellom 100 og 150 par alke, mellom 1100 og 1500 huler okkupert av lunde, mellom 1500 og 2000 par krykkje m.v. på Reinøya i 2013. Selv om disse tallene kan ha endret seg frem til i dag, må Reinøya etter Statsforvalterens vurdering anses som en svært viktig hekkelokalitet. Dersom en sammenligner tidligere bestander av sjøfugl med dagens bestandstall, kan det for enkelte sjøfuglarter imidlertid fremstå som om det er lite sjøfugl på Reinøya.

Statsforvalteren er i utgangspunktet positiv til etablering av guide-/vertskap på Hornøya som kan informere besøkende om natur- og kulturverdier, og om hvilke regler som gjelder for besøkende. Siden det både er krevende å etablere en slik ordning og Statsforvalteren ikke har midler til å engasjere guide-/vertskap på Hornøya, vil Statsforvalteren i denne omgang ikke gå nærmere inn på- eller foreslå at det skal etableres guide-/vertskapsordning for reservatet, jf. gjeldende verneforskrift pkt. IV nr. 8.